Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ВІРЧЕНКО ВОЛОДИМИР ВІТАЛІЙОВИЧ

ЕКОНОМІЧНІ ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ ТА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

**на здобуття премії
Президента України для молодих учених**

Київ - 2021

fppt.com

Актуальність теми обумовлюється:

- перетворенням інтелектуальної власності на важливий чинник розширеного суспільного відтворення, що забезпечує безперервну інноваційну модернізацію виробництва та безпосередньо визначає глобальну конкурентоспроможність економіки країни;
- загостренням суперечностей, пов’язаних із розвитком відносин інтелектуальної власності в глобальному економічному середовищі;
- низькою інноваційною спрямованістю економіки України, посиленням структурних диспропорцій та макроекономічної нестабільності, а також значним відставанням України від країн Європейського Союзу та США за темпами соціально-економічного зростання, рівнем технологічного розвитку і добробуту населення;
- наявністю невирішених теоретико-методологічних і практичних завдань, пов’язаних з комплексним міждисциплінарним аналізом природи, основних тенденцій та економічних імперативів розвитку інтелектуальної власності в умовах глобалізації економіки.

ProPowerPoint.ru

Мета, об'єкт та предмет дослідження

МЕТА дослідження – комплексний аналіз природи, специфіки, архітектоніки інтелектуальної власності, з’ясування економічних імперативів і суперечностей її розвитку у глобальному економічному середовищі та розробка на цій основі теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій щодо пріоритетних напрямів розбудови національної системи комерціалізації об’єктів інтелектуальної власності.

ОБ’ЄКТОМ дослідження виступають соціально-економічні відносини суб’єктів інтелектуальної власності у сфері суспільного відтворення та господарського обороту результатів інтелектуальної діяльності.

ПРЕДМЕТОМ дослідження є основні тенденції, суперечності, економічні імперативи та інституційно-організаційні засади розвитку інтелектуальної власності в глобальному економічному середовищі.

ProPowerPoint.ru

Ґенеза відносин інтелектуальної власності

Рис. 1. Передумови розвитку сфери інтелектуальної власності в країнах Західної Європи протягом XII ст. – XIII ст.

ProPowerPoint.ru

Виникнення системи правової охорони інтелектуальної власності

Рік	Країна	Характер змін у системі регулювання відносин інтелектуальної власності
VI ст. до н.е.	Стародавня Греція	Запровадження захисту майнових прав винахідників нових рецептів страв терміном на один рік
IV ст. до н.е.	Стародавня Греція	Запровадження захисту немайнових прав авторів відомих літературних наукових і драматичних творів
1331	Англія	Надання першого у історії невиключного привілею
1416	Італія	Видача першої в історії патентної грамоти на винахід
1449	Англія	Надання першого індивідуального привілею
1469	Італія	Надання першого у історії привілею у галузі авторського права
1484	Німеччина	Надання перших патентних грамот на винаходи Імператором Священної Римської Імперії Фрідріхом III
1501	Німеччина	Надання першого імператорського привілею на друк твору
1507	Франція	Надання першого привілею у галузі авторського права
1518	Англія	Надання першого привілею у галузі авторського права
1551	Франція	Видача першої патентної грамоти терміном на 10 років
1641	США	Видача першої патентної грамоти терміном на 10 років
1672	США	Надання першого привілею у галузі авторського права

ProPowerPoint.ru

Рис. 2. Архітектоніка інтелектуальної власності

ProPowerPoint.ru

Авторська концепція інтелектуальної власності

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Система цивільно-правових норм, що закріплює виключні права як особистого немайнового, так і майнового характеру на результати інтелектуальної творчої діяльності людини.

Інституційно закріплюється у праві власності

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Інституційно закріплена належність результату інтелектуальної творчої діяльності певному суб'єкту, що ґрунтується на абсолютному пануванні та вольовому ставленні до нього як до власного.

Комплексно реалізується у відносинах власності

ВІДНОСИНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Система соціально-економічних відносин, які виникають з приводу привласнення, розпорядження та комерціалізації результатів інтелектуальної творчої діяльності людини.

ProPowerPoint.ru

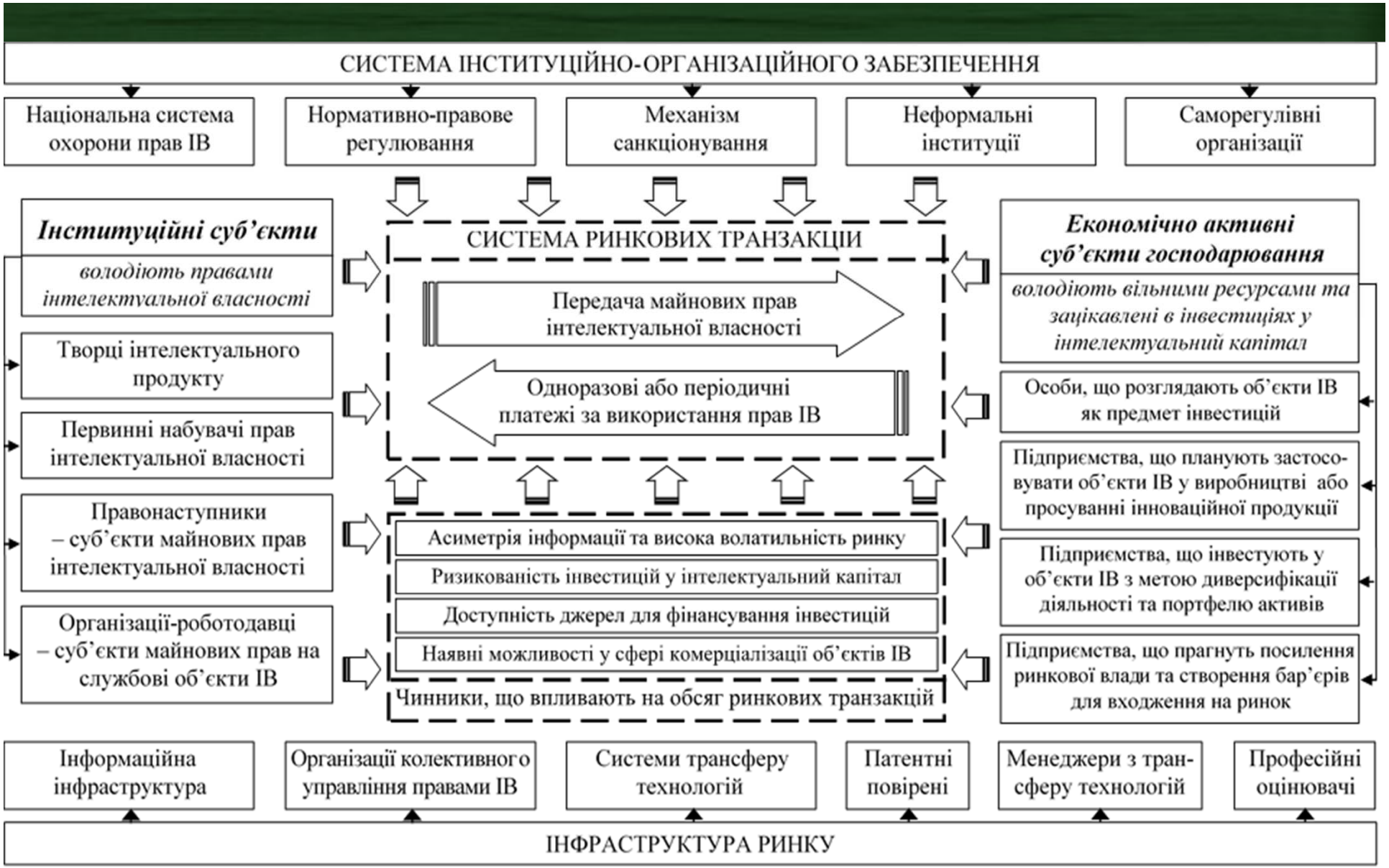

Рис. 3. Структура ринку об'єктів інтелектуальної власності

ProPowerPoint.ru

Таблиця 1. Найбільші гравці на ринку інтелектуальної власності у 2018 р.

№	Країна	Частка заявок на реєстрацію ОПВ за національною процедурою (%)	Частка заявок на реєстрацію ОПВ за міжнародною процедурою (%)
1	Китай	45,65	15,41
2	США	7,62	21,54
3	Японія	5,14	15,89
4	Німеччина	2,22	9,76
5	Південна Корея	3,30	6,02
	Всього	63,93	68,62

Таблиця 2. Глобальний ринок інтелектуальної власності за регіонами у 2018 р.

№	Регіон	Винаходи		Корисні моделі		Товарні знаки		Промислові зразки	
		Заявки	(%)	Заявки	(%)	Заявки	(%)	Заявки	(%)
1	Африка	17 500	0,5	280	0,1	248 600	2,4	17 700	1,5
2	Азія	2 019 100	64,6	1 500 860	96,6	5 861 200	60,0	859 700	69,3
3	Європа	354 900	11,3	45 630	2,9	2 096 700	21,5	288 400	23,2
4	Латинська Америка	61 300	2,0	4 680	0,3	680 300	7,0	15 000	1,2
5	Північна Америка	640 300	20,5	-	-	699 300	7,2	51 100	4,1
6	Океанія	34 800	1,1	1 850	0,1	182 100	1,9	8 700	0,7

Комерціалізація об’єктів інтелектуальної власності

Рис. 4. Форми комерціалізації об’єктів інтелектуальної власності

ProPowerPoint.ru

Фінансово-економічні механізми комерціалізації об’єктів інтелектуальної власності

ІННОВАЦІЙНІ	КЛАСИЧНІ	ДОПОМІЖНІ
враховують специфіку інноваційно активних компаній, що перебувають на ранніх стадіях розвитку і здійснюють комерціалізацію об’єктів ІВ	*базуються на найбільш поширених інструментах фінансового забезпечення потреб господарюючих суб’єктів у коштах середньо- і довгострокового характеру*	*забезпечують специфічні потреби інноваційно активних підприємств, що виникають на різних стадіях їх життєвого циклу та стосуються різних обсягів фінансування*
Інвестиції бізнес-янголів	Приватне розміщення акцій	Державна підтримка
Краудфандинг	Первинне публічне розміщення акцій	Кошти афілійованих приватних інвесторів
Інвестиції венчурних фондів	Розміщення облігацій	Використання патентних свопів
Продаж об’єктів ІВ зі зворотним ліцензуванням	Випуск облігацій на основі сек’юритизації об’єктів ІВ	Мезонінне фінансування
Страхування об’єктів ІВ	Проектне фінансування	Лізингове фінансування

Рис. 5. Класифікація фінансово-економічних механізмів комерціалізації об’єктів інтелектуальної власності

ProPowerPoint.ru

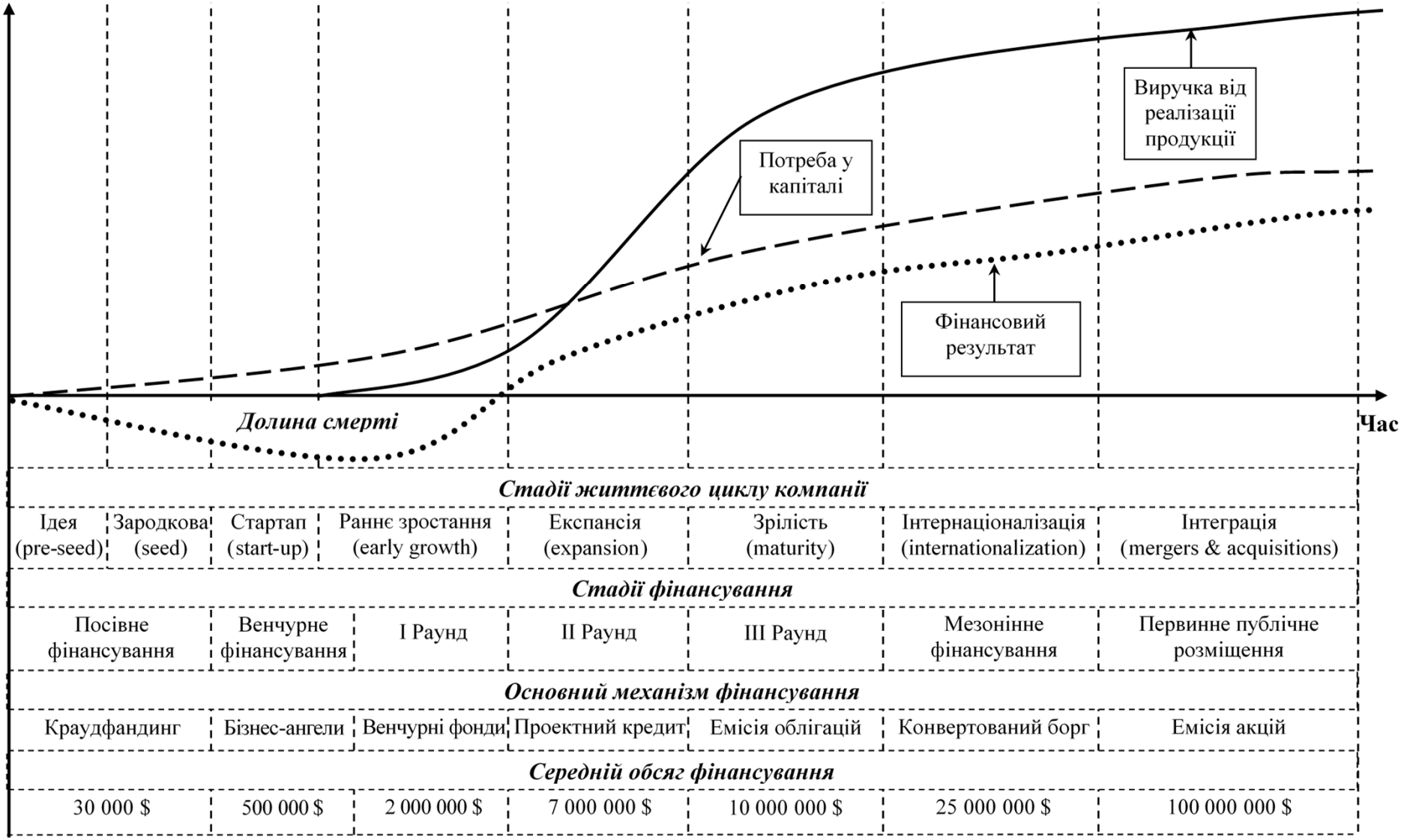

Рис. 6. Роль фінансово-економічних механізмів на різних стадіях життєвого циклу інноваційно активного підприємства

ProPowerPoint.ru

Рис. 7. Концепція інтелектуальної безпеки суб'єкта господарювання

ProPowerPoint.ru

Основні суперечності розвитку інтелектуальної власності в глобальному економічному середовищі

– між нематеріальним змістом об’єктів інтелектуальної власності та матеріальною формою їх вираження у товарах споживчого і виробничого призначення;

– між індивідуальним характером привласнення інтелектуального продукту та суспільною формою прояву інтелектуальної діяльності та відносин інтелектуальної власності;

– між немайновою природою прав інтелектуальної власності та майновим характером правомочностей, які формують основу для її господарського використання;

– між виключним характером права інтелектуальної власності та речовою природою власності як системоутворюючого цивільно-правового інституту;

– між сутністю інтелектуальної власності як драйвера конкуренто-спроможності суб’єктів господарювання та формою її прояву як джерела монопольної влади на сучасних глобалізованих ринках.

ProPowerPoint.ru

ДЖЕРЕЛА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УКРАЇНИ

Міжнародні договори, у тому числі

- Паризька конвенція
- Бернська конвенція
- Мадридська угода
- Римська конвенція

Конституція України

- Стаття 41
- Стаття 54

Кодекси України, у тому числі

- Цивільний кодекс
- Господарський кодекс
- Кримінальний кодекс
- Митний кодекс
- Кодекс адміністративного судочинства

Загальне законодавство, у тому числі Закони України:

- Про інформацію; Про рекламу;
- Про телебачення і радіомовлення;
- Про племінну справу у тваринництві;
- Про наукову і науково-технічну експертизу;
- Про видавничу справу; Про кінематографію;
- Про архітектурну діяльність;
- Про захист економічної конкуренції;
- Про народні художні промисли;
- Про наукову і науково-технічну діяльність;
- Про державну підтримку кінематографії.

Спеціальне законодавство, у тому числі Закони України:

- Про авторське право і суміжні права;
- Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав»;
- Про охорону прав на винаходи і корисні моделі;
- Про охорону прав на промислові зразки;
- Про захист від недобросовісної конкуренції;
- Про охорону прав на знаки для товарів і послуг;
- Про охорону прав на зазначення походження товарів
- Про охорону прав на сорти рослин;
- Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем.

Підзаконні акти

- Укази Президента України
- Постанови Кабінету Міністрів, у тому числі:
  - Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір
- Накази Міністерства економічного розвитку і торгівлі, а саме:
  - Про затвердження Положення про департамент інтелектуальної власності
- Накази Міністерства освіти і науки, а саме:
  - Про затвердження правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель
- Державні стандарти, а саме:
  - ДСТУ 3574-97 Патентний формуляр
  - ДСТУ 3575-97 Патентні дослідження

Рис. 8. Система джерел права інтелектуальної власності України

ProPowerPoint.ru

Таблиця 3. Внесок інтелектуальної власності у економіку ЄС та США за даними звіту «EU IPO 2019»

№	Галузь	Країни ЄС		США	
		Внесок у ВВП (млн. євро)	Частка у ВВП, %	Внесок у ВВП (трлн. дол.)	Частка у ВВП, %
1.	Галузі з інтенс. використанням ІВ	5664168	42,3	6,6	38,2
	у т. ч. галузі з використанням:				
2.	Товарних знаків	4812310	35,9	6,1	34,9
3.	Винаходів і корисних моделей	2035478	15,2	0,88	5,1
4.	Авторського і суміжних прав	914612	6,8	0,95	5,5
5.	Промислових зразків	1788811	13,4	-	-
6.	Географічних зазначень	18109	0,1	-	-
7.	Селекційних досягнень	51710	0,4	-	-

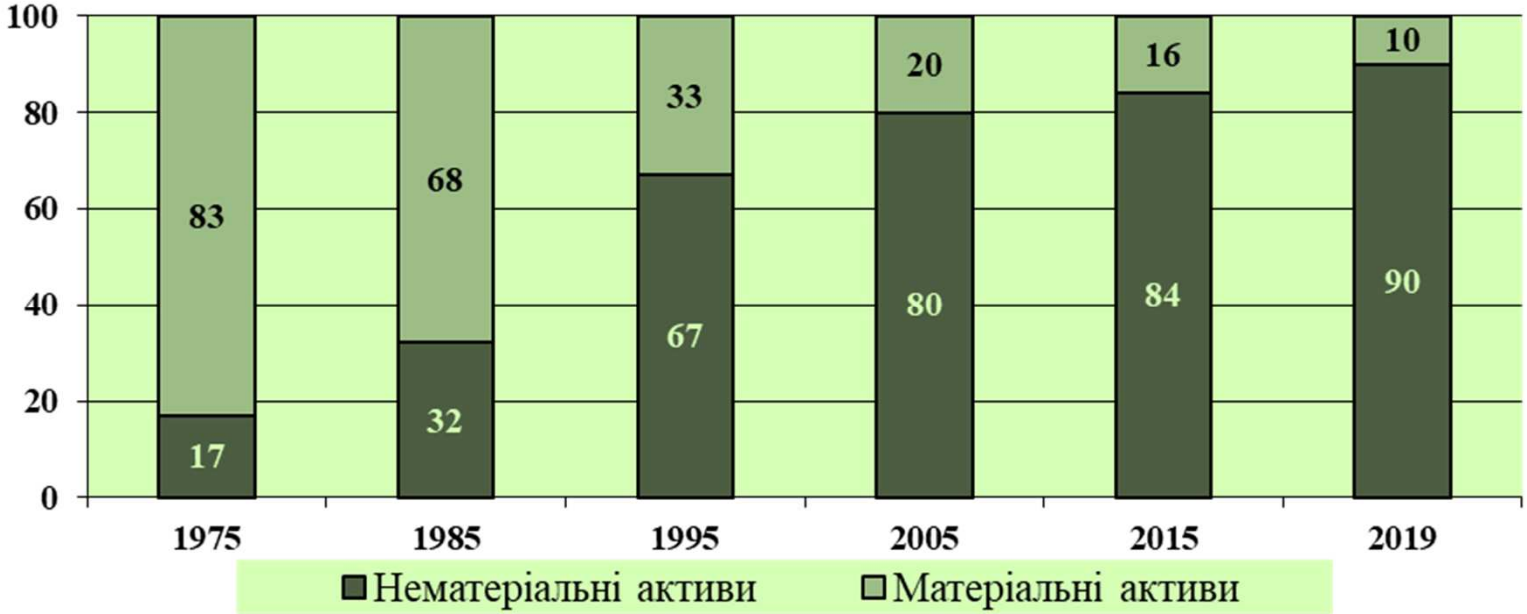

Рис. 9. Структура активів американських корпорацій зі списку S&P 500

Таблиця 4. Динаміка кількості наукових кадрів України

Показник	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2019
Усього осіб	182484	164340	155386	136123	122504	97912	94274	79262
з них:								
дослідники	133744	122106	115806	101440	90249	63694	59392	51121
техніки	20113	15509	14209	12299	11178	10000	9144	7470
допоміжний персонал	28627	26725	25371	22384	21077	24218	25738	20671
у т. ч. мають наук. ступінь:								
доктора наук	11974	11172	11155	9983	9571	7091	6942	6526
кандидата наук	46685	42050	41196	37082	32849	20208	19219	16929

Рис. 10. Динаміка надходження заявок та реєстрації патентів на винаходи в Україні

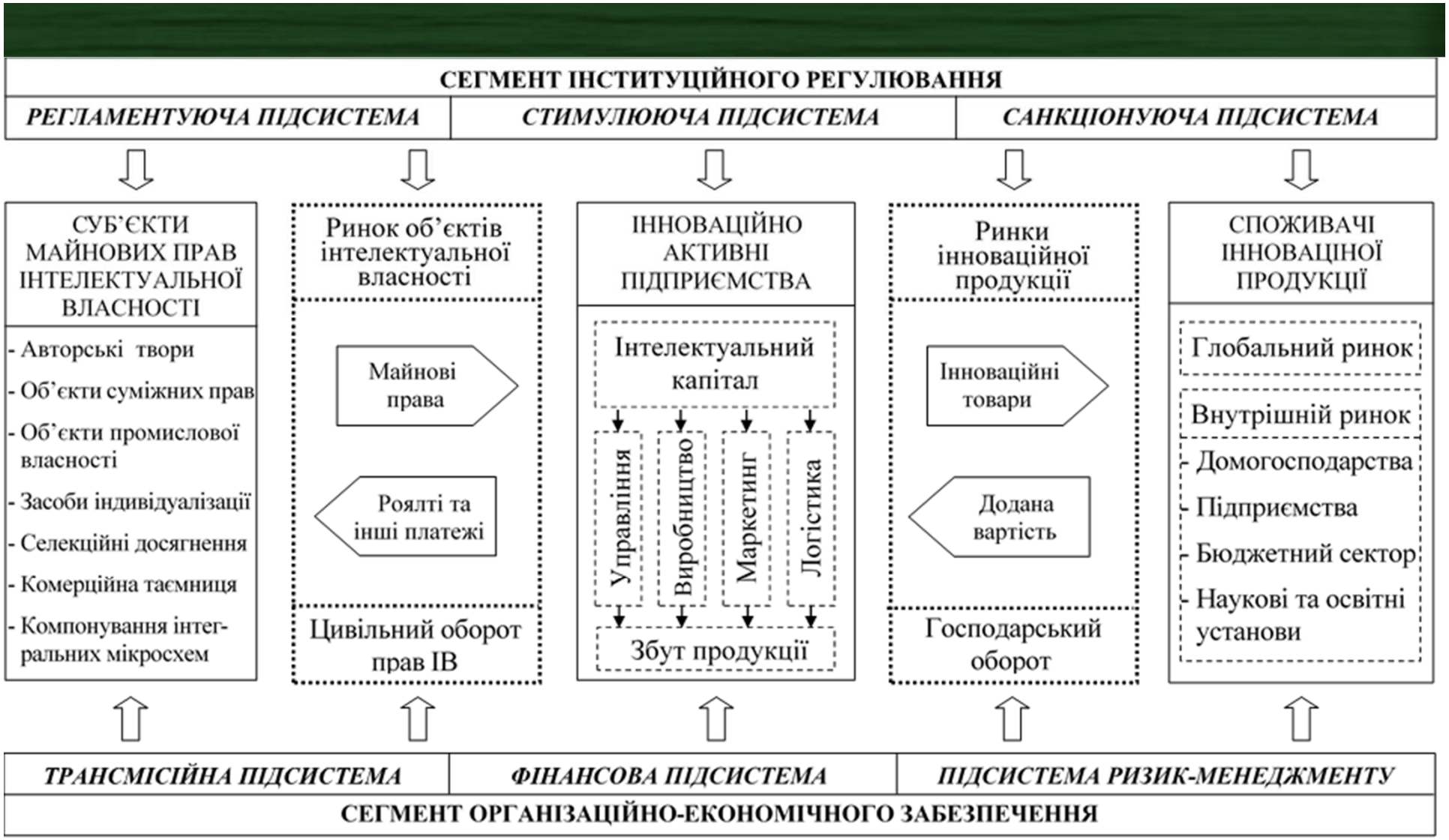

Рис. 11. Структура національної системи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності

ProPowerPoint.ru

Концептуальні засади розвитку стимулюючої підсистеми комерціалізації інтелектуальної власності

Запровадження податкових канікул щодо податку на прибуток терміном на 2 роки для новостворених підприємств, що впроваджують інновації та виробляють нову для ринку інноваційну продукцію

Запровадження податкової знижки для підприємств, що здійснюють витрати на НДДКР, у формі податкового вирахування, що зменшує базу оподаткування щодо податку з прибутку на суму, яка рівна 50% від зазначених витрат

Встановлення інвестиційного податкового кредиту щодо податку на прибуток для підприємств, які здійснюють інвестиції в об'єкти інтелектуальної власності, шляхом вирахування із суми податкового зобов'язання 25% від вартості набутих майнових прав інтелектуальної власності, визначеної за принципом «витягнутої руки»

Оподаткування податком на додану вартість за ставкою 10% операцій з поставки інноваційно активними виробничими та торговими підприємствами нової для вітчизняного ринку інноваційної продукції, виробленої з використанням інтелектуального капіталу на території України

Встановлення ставки податку з доходів фізичних осіб у розмірі 5% в цілях оподаткування доходів від передання (продажу) виключних майнових прав інтелектуальної власності та доходів від надання права на використання об'єктів інтелектуальної власності (роялті)

ProPowerPoint.ru

Концептуальні засади розвитку фінансової підсистеми та підсистеми ризик-менеджменту комерціалізації ІВ

- Спрямування коштів венчурних фондів на фінансування діяльності інноваційних підприємств
- Формування інституційно-організаційних засад для розвитку ринку корпоративних цінних паперів
- Стимулювання банківського кредитування та проектного фінансування інноваційних компаній
- Запровадження обов’язкового страхування професійної відповідальності фахівців, які здійснюють експертизу та оцінку об’єктів ІВ

ProPowerPoint.ru